

מראי מקומות- סנהדרין ס"ד

אמרה דאין כדאי לעובדה, ועדיף לחזור לחולי שלה, מלבנות הע"ז
כזה.]

(ד) **אע"ג דמכוין לביזוי- העיר תוס',** הא אפי' עובד מיראה ומאהבה פטור לפי רבא, ואפי' אביי דמחייב התם מודה הכא דפטור, אע"כ דכאן מיירי דגם מכוין לעובדה בביזוי. וכ' **המהרש"א** דכל זה לענין חיוב סקילה, דהיכא דמכוין לבזותה ולא לעובדה בבזיון הרי הוא פטור מסקילה, אבל לענין חיוב חטאת, אפי' אם לא מכוין אלא לבזותה, שפיר חייב חטאת. והביא ראיה לזה מהך עובדא דר' מנשה דבסמוך, דהגמ' הביא הא דהזורק אבן למרקוליס חייב אפי' אם מכוין למרגמי, וע"כ כוונתו דחייב חטאת בכה"ג, אבל לא דיהי' חייב סקילה בשביל זה, דהא לא הי' מכוין לעובדה כלל. אולם ע' בתוס' לעיל (סא:) דפי' באו"א, דאע"ג דמכוין לביזוי חייב (ומשמע אפי' אם אינו מכוין לעובדה), ומה דס"ל התם לרבא דפטור, היינו היכא דהכל עובדים להאי ע"ז מאהבה ומיראה, דומיא דהמן. אבל היכא שהוא ע"ז דעובדים אותה כרגיל, אז אפי' לביזוי (וכש"כ לאהבה וליראה) חייב. **וע"ע ביד רמה** דכ' דאע"ג דקא מכוין לביזוי, מיהו לא גלי אדעתיה דלא קבלי' עליה באלוה, אבל אם גלי אדעתיה דלא קבלי' עליה באלוה, פטור. ולכאו' לפ"ז א"ש קו' תוס' מהא דאהבה ויראה, דשם י"ל דגלי דעתיה דאינו מקבל עלי' באלוה (או דמוכן מאליו, כיון דעשהו מאהבה ומיראה). וכ' בהמשך דר' מנשה לא קבלה עלי' באלוה כלל [ולכאו' גילה דעתו ג"כ, דאל"ה לא מהני, וכנ"ל], ומה שהי' רוצה לסלקה הי' רק משום מראית עין, כיון דסתמא חייב בכה"ג.

(ה) **א"ל אחד הנוטלה וא' הנותנה חייב, כל חדא וחדא רווחא לחבירתה שביק- פרש"י,** מפנה לה מקום לזורקים. וכ' החזון איש (סנהדרין כ"ד, ב'), דלכאו' לפי"ז חייב מלקות, דהוי כמו מכבד ומרבץ, אבל לכאו' משמע דחייב מיתה. וכ' דצ"ל דעובדין אותו בכך, וכ' שכן כ' הרמב"ם (ע"ז ג', ב'). ופי' לשון הגמ' דכיון דכולן משולבות זו עם זו, כשנוטל אחת, נופלות כולן [ונאין ברור לי אם כוונתו לפרש כן בדעת רש"י או

(א) **נפק כגוריא דנורא מבית קה"ק- הק' התורה** חיים, מה ענין יצר הרע של ע"ז בבית הקה"ק. ותני' שהוא משום דבריאת העולם ובריאת האדם דומין אהדדי, וכשם שיצר הרע יושב בתוך לבו של אדם, שהוא עיקרו ושרשו, ומשם הוא מתפשט לכל האברים, כן היצר הרע יושב בתוך עיקרו של עולם, וכחו מתפשט משם לכל העולם. וכיון שיצא ממקומו ונתפס, ממילא כוחו נתבטל בעולם.

(ב) **הואיל ועת רצון הוא, ניבעי רחמי איצרא דעבירה- ע' בהמשך הסוגיא,** דלא היו יכולין להתפלל שנתבטל יצר דעבירה לגמרי, דלא היו יכולין למצוא ביצה לחולה. ובלשון הגמ' ביומא (סט:), דאי קטליתא לי' לההוא, כליא עלמא. אבל ע' בזוהר (תולדות מדרש הנעלם קלח, א') דאי' דבר נפלא, "הכי איצטריך יצר הרע לעולם, כמטרא לעולם, דאלמלא יצה"ר, חדותא דשמעתתא לא להוי".

(ג) **כיון שהגיע לפעור... אוכלין תרדין ושותין שכר ומתריזין בפניה, וכו'- הק' הגר"ח** שמואלביץ (שיחות מוסר, ל"ד תשל"ב, סי' פ"ד במהדר"ח), איך נצמדו ישראל לבעל פעור במדבר, הרי אין לך עבודת אלילים מגונה ממנה, ומה כח משיכה יש לע"ז זו. וכנגד האשה שאמרה שמוטב לה לחזור לחלי' וכו', וישראל עבדו דוקא לבעל פעור יותר מכל ע"ז, ומהו הביאור בזה. ופי' דבמה ששבחו הכומרים מי שקנח עצמו בחוטמו של בעל פעור, נראה דאין הביאור דלהתריז לפני בעל פעור הוי עבודתה, אע"פ דבזיון הוא לה, אלא אדרבה, במה שהוא בזיון, זהו גופא העבודה. וביאר הענין בזה, דמהות של ע"ז של פעור הוא פריצת כל הגדרים, דהשיטה של ע"ז זו הוא שאין שום דבר שבעולם שצריכים להעריך ולכבד, ומי שהשיג המדרגה לקנח עצמו בחוטם של פעור, הוא הגיע להמטרה גדולה של ע"ז זו. ועפ"ז מובן היטב הכח המשיכה של הע"ז, שענינה שהכל הפקר לאדם, וודאי זהו דבר

שאדם רוצה. [אבל לכאו' האשה החולנית לא היתה רוצה בזה, אלא היתה רצונה לעבוד ע"ז באופן כבוד, וכשאמרו לה שזהו עבודתה,

אחרת במח' אם מולך ע"ז הוא או לא, דאם ע"ז הוא, א"כ גם בן נח יהי' נהרג אם מעביר בנו ובתו למולך, כשאר ע"ז שבן נח מוזהר עליה. אבל אם רק חוק הנכרים הוא, ואינו ענין לע"ז, א"כ הוי גזה"כ דישראל מוזהרים בה, אבל בני נח אינם מוזהרים בה, ולא יהי' שום איסור בזה להם. וע"ש שצידד דאולי הוי ענף לע"ז, וא"כ אפי' אם אינם נהרגים על כך, מ"מ אסור הוא.

(ט) **כל שהמליכוהו עליהם, אפי' צרור ואפי' קיסם- פי' הר"ן,** דהיינו כראב"ש דאמר שלא למולך פטור, דהלשון כל שהמליכו עליו לא משמע ע"ז, דהול"ל כל שקבלו באלוה, אבל לשון מלכות שייך במולך, שהוא ענין של כישוף, שחושב בעצמו שהוא מועיל לו אם ימליכו עליו, ויעביר את בנו לפניו. והיינו דאמרי' דמולך לאו ע"ז, דהיינו שאינו עושה אותה אלוה בכלל, אלא הוי ענין של כישוף.

(י) **העביר כל זרעו פטור- הק' תוס',** מקמא מיחייב לי', ותי' דמיירי כגון שאין לו אלא בן א', או שהעבירם בבת אחת. וע' במנחת חינוך (ר"ח, ט'), שהביא מש"כ הכסף משנה ליישב קו' תוס', דבאמת מתלי תלי וקאי, אם מעביר כל זרעו, באמת פטור על כל הראשונים (וכ' דא"ז התראת ספק, דודאי יש לו חזקה שלא יעשה מעשה רע כזה, להעביר כל זרעו). והוסיף המנ"ח דנראה דזהו רק באותו מעמד, אבל אין סברא לומר דאם נתפרדה החבורה ולאחר זמן העביר כל זרעו, דיהי' פטור בכה"ג.

(יא) **העביר כל זרעו פטור- כ' המהרש"א בשם הסמ"ג** דטעם הדבר הוא מפני שמיתת ב"ד מתכפרין, וזה עשה כ"כ עבירה גדולה, שאין הקב"ה רוצה שיהא לו כפרה. והוסיף המהרש"א, דלפ"ז מובן מה דאמרי' בעלמא דאין עונשין מן הדין, והיינו דאע"ג דק"ו מדה היא בתורה, מ"מ אין למדין ממנה לענין עונשין, דאימא זה שעשה עבירה החמורה מזו אינו מתכפר בעונש המפורש בקלה ממנו. והחינוך (ר"ח) כ' טעם אחר, דאפשר היו הכומרים מבטיחין אבי הבן דאם יקריב בן זה למולך, יצליח שאר זרעו בכל אשר יפנה, וזה לא יהי' שייך אם העביר כל בניו, דאז לא

לא. עוד הק', הלא יכול לומר בפירוש שאינו מקבלה לפי דעת תוס' בסוגיין (ע' לעיל מש"כ בזה), ותי' דמ"מ צ"ל דאיסור דרבנן איכא.

(ו) **אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש-** הק' הערוך לנו, למה אין כאן חסרון של התראת ספק, ובשלמא לשי' רש"י (לקמן) דהכומרים העבירוהו באש, א"כ א"ש דחייב, דכל המעשה המחייבו הוא המסירה להכומרים, רק דאם לא העבירוהו, נתגלה דלא הי' חייב על המסירה, ואם באמת העבירוהו, נתגלה למפרע שהי' חייב. אבל לפי הר"ן (וכן הוא ברמב"ן, ע' לקמן בסמוך) שהוא עצמו צריך שיעבירוהו, וגם העברה בלא מסירה אינו חייב, א"כ צריך שיתרו בו קודם המסירה, ואז עדיין התראת ספק הוא, כיון שאין עושה במסירה זה שום איסור שיש בה חיוב עד שהעביר עליה, וצ"ע.

(ז) **שימסור למולך- פרש"י,** מוסרו ביד משרתי ע"ז. וכ"כ בפירושו עה"ת (ויקרא י"ח, כ"א), דמוסרו לכומרים. אולם ע' ברמב"ן עה"ת שם, שכ' שאין לשון הגמ' משמע כן, וגם אין יתחייב מיתה בעבודת אחרים. ולכן פי' דהאב מוסרו לכומרים, והם עושים איזה תנופה או הגשה לפני המולך, אבל אח"כ החזירים להאב, והאב מעבירם באש, ובזה נתחייב האב.

(ח) **תנן כמ"ד מולך לאו ע"ז היא- פרש"י,** דנפק"מ אם מולך ע"ז הוא או לא, היינו לענין דאם זבח וקטר לפניו פטור, דאם אינו ע"ז, א"כ מה שמזבח לפניו אינו כלום. וע"ע במנחת חינוך (ר"ח, א') שכ' דאם ע"ז הוא, אז לכאו' אם העביר זרעו למולך בשוגג, יהי' חייב ב' חטאות, א' משום דעבד ע"ז כדרכו, וא' משום הלאו פרטי של ומזרעך לא תתן להעביר למולך. וע"ש עוד שהביא דדעת הרמב"ם הוא כראב"ש, דמולך אינו ע"ז, וא"כ אם העביר בניו לע"ז אחרת, פטור. אלא דכ' דהכס"מ כ' לדייק בדעת הרמב"ם דאם מזבח וכו' למולך חייב, ודלא כרש"י, ותמה עליו המנ"ח, דלמה יהי' הדין כן, הרי אינו ע"ז. וגם כ' דאינו מדוייק כ"כ דין זה בהרמב"ם. עוד כ' המנ"ח שם נפק"מ

הקב"ה עבורו. ומה דאמרי' דהמעביר עצמו למולך חייב, כ' הרמב"ן דכיון דעובר כבר משנמשל האש בו, וכגון שנתפס בא' מאבריו, א"כ שפיר הוצרכו לומר שהמעביר עצמו פטור.

ישאר לו זרע (וזהו רק בשי' הרמב"ן דשורפין אותו, אבל לפי רש"י והרמב"ם דאין שורפין הבן, א"כ אין שייך טעם זה כלל). וא"כ, כיון דזה לא הי' עיקר עבודת המולך, לא חייבה התורה בכה"ג.

(ב) **העבירו סומא מהו, ישן מהו- הק' המנחת חינוך** (ר"ח, ו'), הא שי' רבא לקמן לפי רש"י הוא דצריך לקפוץ ברגליו, וזהו האיסור דהעברת בנו למולך, ומה שייך זה בישן. וצידד דאולי לכך כ' הרמב"ם דמעבירו ברגליו והאב הולך עמו דחייב, דזה שייך בישן, וע"ש מה שהק' ע"ז.

(ג) **בן בנו ובן בתו מנין, ת"ל בתתו מזרעו- כ' הערוך לנר, שאין להק' ל"ל לרבות בן בנו ובן בתו, הרי אי' בקידושין (ד). דלא מצרכינן קרא לבן בנו, שהרי בני בנים הרי הם כבנים. והביא שכבר תי' הריטב"א שם דדוקא היכא דכתי' זרעו אמרי' דבני בנים הרי הם כבנים, אבל בכלל בן ובת לא הוי בני בנים בכלל. אלא דהק' הערל"ג, דלפי"ז למה באמת כתי' בן ובת ומצרכינן לרבות בן בנו מזרעו, לכתוב הך מזרעו גבי לא ימצא, ולא לכתוב בן ובת כלל, וממילא ידעי' בן בנו ג"כ. ותי' דא"כ אולי לא הי' ממעטינן מ"מ דמזרעו מקצת זרעו ולא כל זרעו, אלא הוי ממעטינן או זכרים או נקבות, ולכן כ' בן ובת, לומר דחייב בין אזכרים ובין אנקבות.**

(ד) **אמר אביי שרגא דליבני במיצעי, נורא מהאי גיסא ונורא מהאי גיסא- פרש"י** (וכן הוא דעת הרמב"ם), דאין הביאור דשורפים אותו באש, אלא דמעבירו בנו בין הב' אישים. והביא ראי' לזה מהא דאי' לקמן דהמעביר עצמו למולך פטור, אלמא דאף לאחר ההעברה הוא חי. אולם ע' ברמב"ן על התורה (ויקרא י"ח, כ"א) דכ' לחלוק על רש"י, דבאמת היו שורפין אותו באש, והביא כמה ראיות לזה מלשונות קראי, דבאמת היו שורפין אותו. וגם הביא ראי' לזה מהא דאי' בגמ' לעיל (סג:), דאביו של חזקי' הי' רוצה להעבירו למולך, אלא שסכתו אמו בשמן סלמנדרא, וא"כ מבואר דהעברת בנו למולך הוי שריפה שתמשול בו האור וימות, ורק דניצול הצדיק ע"י סלמנדרא זו שברא